

Analýza regionálních rozdílů v ČR

1. Část syntetická

Cílem této úvodní kapitoly je stručně charakterizovat vývojové trendy v regionální diferenciaci sociálně ekonomických jevů v ČR. Regionální aspekt z praktických důvodů zjednodušíme na 14 krajů ČR, jen občas odkazujeme na okresy nebo jiné územní celky. Je však třeba upozornit na velikostní nevyváženost souboru krajů ČR, která by v interpretaci některých mezikrajových rozdílů měla být zohledněna. Zcela specifické postavení Hlavního města Praha mezi kraji nás někde vede k tomu, že uvádíme údaje i za ČR bez Prahy. Sociální systém ČR je pochopitelně složitě podmíněn řadou faktorů přírodní, ekonomické, politické aj. povahy. Většina jevů se vyznačuje značnou setrvačností a trendy je nutno hodnotit v širším kontextu. V této úvodní kapitole se omezíme jen na hodnocení vybraných základních ukazatelů. Výběr dalších ukazatelů je v tabulkách 1.1 až 1.7 podle krajů ČR převážně s daty k roku 2006. Pro podrobnosti odkazujeme čtenáře na datové publikace z produkce ČSÚ, zejména Statistické ročenky, Statistické bulletiny a také na analytické publikace pro jednotlivé kraje¹.

Demografie a osídlení

Demografické a geodemografické aspekty společnosti byly i v roce 2006 často komentované a popularizované: pokračoval domnělý „baby-boom“, pomalu se ale prosazovalo i mnohem závažnější téma stárnutí obyvatelstva a jeho dopady pro důchodový systém, čerpání peněz z fondů EU a rozdíly mezi prosperujícími a chudými regiony, klesající nezaměstnanost a lokální nedostatek pracovních sil, migrace cizinců a problémy se sociální exkluzí Romů, pokračující oživení bytové výstavby a další. **Nárůstu porodnosti** v ČR od roku 2002 předcházela její dramatický pokles proti předchozí době (v první polovině 90. let rychlý a v druhé polovině zvolňující), který i při mírně **klesající úmrtnosti** vedl k úbytku obyvatelstva a který nebyla s to kompenzovat ani kladná bilance mezinárodní i mezikrajové migrace – proto v případě celé ČR a většiny krajů od roku 1994 obyvatelstvo ubývalo. Tento trend **celkové bilance obyvatelstva** se obrátil až v roce 2003, odkdy obyvatelstvo přibývá, ale jen díky převaze přestěhovalců ze zahraničí². Meziroční změny přirozené a migrační měny obyvatel ani mezikrajové rozdíly nebyly příliš výrazné - s výjimkou Hl. m. Prahy a Středočeského kraje - oba celky měly největší přirozené úbytky v důsledku starší věkové skladby obyvatelstva. Zatímco u Prahy migrační přírůstky postupně klesaly a od roku 1998 stěhování ven z hlavního města převážilo³, nejbližší zázemí Prahy i Středočeský kraj jako celek migrací posilovaly. Tento vývoj můžeme označit jako obnovenou **suburbanizaci**⁴, jejíž nejnápadnější a nejvýznamnější složkou byla výstavba nových rodinných domků. V menším rozsahu zasáhla i další města. Proti původním očekáváním se v ČR zachoval rozsah a specifické formy druhého (rekreačního) bydlení. Hlavní urbanizované prostory proměnily svou vnitřní strukturu a fungování a celkově zvětšily svůj význam v systému osídlení, jak např. ukázal nárůst dojížděky za prací do většiny center mezi Sčítáními lidu, domů a bytů (dále SLDB) z let 1991 a 2001. Velké investice do průmyslu a někde i disponibilní bytový fond akceleroval migrační přírůstky, např. v okolí Mladé Boleslavi a Kolína. Na druhé straně trvalá emigrace signalizuje problémy řady dalších regionů –

¹ Např. Regionální rozdíly v demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji XY kraje v letech 2000 až 2005 (vyd. Krajské správy ČSÚ 2006) a řada dalších, které jsou k dispozici na webových stránkách ČSÚ: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regiony_mesta_obce_souhrn

² Od roku 2001 se do počtu trvale bydlících obyvatel počítají i dlouhodobé pobyty cizinců. Mluvíme zde o de iure populaci, tj. o osobách se statisticky podchycenou změnou trvalého bydliště či pobytu. V 90. letech došlo k celkovému úbytku počtu obyvatel v Praze a v kraji Plzeňském, Královéhradeckém a Pardubickém, na Vysočině a na celé Moravě kromě Zlínského kraje. Mezi lety 2001 a 2006 byly ztrátové již jen kraje Vysočina, Zlínský a Moravskoslezský. ČR jako celek narostla o cca 81 tisíc obyvatel, tj. o 0,8%.

³ Praha ztrácela trvale bydlící obyvatelstvo už od roku 1993. Tento trend se obrátil až od roku 2002, odkdy kladné migrační saldo převážilo ztráty přirozenou měnou. Umožnilo to především oživená bytová výstavba.

⁴ Jde o extenzivní rozvoj městských funkcí vně původních hranic měst. Kromě růstu bohatství a nároků na kvalitu bydlení u části populace a změn v charakteru práce to umožnily faktory tržní ekonomiky – volné či postupně deregulované ceny bydlení, energií a dopravy a lepší uplatnění lokalizačních faktorů investic. Působily ale i deformace a oslabení územního plánování, které usnadnily výstavbu na „zelené louce“ a zanedbaly regeneraci „brownfields“ uvnitř původních měst.

v důsledku jejich odlehle polohy vůči hlavním dopravním osám, ekonomické deprese a celkově nízké migrační atraktivitě. Týká se to zejména Bruntálska, Ostravska a Moravskoslezského kraje jako celku, dále kraje Vysočina a řady pohraničních okresů, ale i pásu od Vysočiny přes jižní část Středočeského kraje do jižních Čech – tedy pásu s typicky odlehleým a rozdrobeným venkovským osídlením, které jsou emigrací a stárnutím populace postiženy nejvíce. Po roce 2001 ztrácejí trvale bydlící obyvatelstvo i některá velká města, vedle Ostravy např. Brno a Plzeň. Celkovou bilanci obyvatelstva v letech 1996 – 2006 podle krajů a okresů ukazuje přehledně Kartogram 1.

V roce 2006 dosáhl celkový přírůstek v ČR 36,1 tis. osob, i nadále díky převaze přistěhovalců z ciziny - čisté saldo zahraniční migrace bylo 34,7 tis. osob. Hrubá míra úmrtnosti od roku 2000 stagnuje kolem 10,5 promile. Porodnost se nepatrně „oživila“ až od roku 2002, výrazněji od roku 2004 (vstupem silných ročníků žen do věku, kdy začaly rodit děti odkládané v 90. letech), a to až na hodnotu 10,3 promile v roce 2006, kdy počet narozených dětí po 10 letech již druhým rokem po sobě nepatrně překročil 100 tisíc. Celkem se v roce 2006 živě narodilo 105,8 tis. dětí a zemřelo 104,4 tis. osob, přirozená měna se tedy dostala v roce 2006 (znovu po 13 letech) nepatrně nad nulu. **Úhrnná plodnost žen** během 90. let klesla až k hodnotě 1,13 (v roce 1999), což bylo nejméně za zhruba stoleté trvání této statistiky u nás a ČR tím zaujala jedno z posledních míst v Evropě (a de facto na světě). Od roku 2000 pomalu stoupá, a to na hodnotu 1,33 v roce 2006. Media mají tendenci vyhledávat extrémy a vytvářejí chybnou paralelu baby-boomu s obdobím kolem roku 1975. Na druhé straně není ještě dostatečně doceněn fenomén **stárnutí populace**, který bude zřejmě dramatičtější změnou v populaci než případný početní úbytek obyvatelstva v řádu jednotek procent. Podíl seniorů ve věku 65 let a více totiž teoreticky (podle střední varianty prognózy ČSÚ z roku 2004) naroste do roku 2050 na více než dvojnásobek, čili na téměř třetinu populace. Jinými slovy, jestliže je dnes v ČR takovým seniorem každý sedmý obyvatel, v roce 2050 jím bude každý třetí. Zmíněná prognóza přitom počítá s konstantním přírůstkem obyvatelstva zahraniční migrací 25 tisíc osob za rok, což odpovídá průměru posledních 5 let. Přejít k novému typu populační reprodukce po roce 1989 v ČR můžeme dále charakterizovat například trvalým posunem průměrného věku prvorodiček (z 22,5 roku v roce 1990 na 26,9 roku v roce 2006), růstem podílu neprovdaných rodiček (z 9 % v roce 1990 na 33 % v roce 2006), výrazným poklesem počtu umělých přerušení těhotenství (z 111 tis. v roce 1990 na 25 tis. v roce 2006). Zlepšení úmrtnostních poměrů např. za posledních 30 let (1975 až 2006) dokumentuje prodloužení naděje dožití při narození o 6,4 roku u mužů a o 5,7 roku u žen nebo mimořádně nízká kojenecká úmrtnost. Ze změn sociologických lze uvést např. růst podílu domácností jednotlivců.

Regionální rozdíly demografických ukazatelů nejsou příliš výrazné (ve srovnání s ekonomickými a sociálními ukazateli) a jsou i poměrně stálé v čase. Hrubé míry demografických událostí (přepočtené na stav obyvatelstva, např. v kraji) závisí na věkové struktuře. Zde se mezi kraji logicky nejvíce vymyká Hl. m. Praha, která má podprůměrný podíl dětí (k 31. 12. 2006 ve věku 0-14 12,2 %, zatímco v ČR celkem činí tento podíl 14,4 %). Naopak podíl seniorů ve věku 65 a více let je v Praze nejvyšší: 15,7 % (v ČR je to rovněž 14,4 %). Opačné postavení v podílech krajních věkových skupin má relativně mladý kraj Ústecký. Česká populace stárne zatím pomalu. Podíl produktivní věkové skupiny 15 – 65 ve všech krajích dosud roste „posunem“ věkových skupin na časové ose. Průměrný věk k 31. 12. 2006 byl v ČR 40,2 (v roce 1991 to bylo 36,5). Variační rozpětí mezi kraji roste, nyní činí 2,6 (Praha, Ústecký), mezi okresy 3,6 (Praha, Česká Lípa). Regionálně má poněkud mladší obyvatelstvo Morava proti Čechám, resp. kraje na severozápadě ČR, Vysočina, Pardubický a Moravskoslezský; mezi okresy jsou mladší např. Tachov, Český Krumlov, Sokolov a pás okresů od Bruntálu na jih po Znojmo. Jde často o regiony s vyšším zastoupením Romů nebo okresy s masivní výstavbou sídlišť v 80. letech (např. Česká Lípa). Pás „nejstarších“ okresů nalezneme od Jičína přes Prahu po Klatovy. **Sňatečnost** má nevýraznou regionální diferenciaci, lze konstatovat, že je nejnižší v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji, nejvyšší na Vysočině, Zlínském a Jihomoravském kraji a kupodivu také v Praze. **Rozvodovost** je diferencována poněkud významněji a je dosti stabilní v čase – vyšší je na severozápadě ČR (kde končí rozvodem polovina či více manželství) a nižší na Vysočině a jižní Moravě, což zřejmě souvisí s vyšší religiozitou a tradičnějším životním stylem. Zajímavý vývoj od roku 2000 má Hl. m. Praha, která se posouvá od nejvyšší rozvodovosti k průměru. Opakem je Středočeský a Liberecký kraj. Rozdíly v úrovni **úhrnné plodnosti**⁵ nejsou velké, v roce 2006 se pohybovala od 1,23 (Zlínský kraj) po 1,42 (Ústecký). Zhruba od roku 2000 se dříve tradiční model „vyšší plodnost na východě ČR“ rozpadá. Příčiny jsou protichůdné, vliv má nepochybně i životní úroveň a dostupnost bydlení: druhým krajem s nejvyšší plodností se stal Středočeský (1,38) a naopak se propadají dříve nadprůměrné kraje

⁵ Průměrný počet živě narozených dětí připadajících na 1 ženu ve věku 15-49 let za předpokladu zachování intenzit plodnosti podle věku z daného roku.

Olomoucký, Zlínský a Pardubický. Nejvyšší plodnost v posledních 5 letech má dříve průměrný Ústecký kraj. Naproti tomu tradiční rozložení mají hodnoty průměrného věku prvorodiček (rozdíly jsou opět velmi malé): v roce 2006 byl nejvyšší v Praze (29,2), naopak nejnižší věk (pod 26) je v krajích Ústeckém a Karlovarském. Pro tyto kraje je také typická nadprůměrná plodnost velmi mladých žen (do věku 21-22). Trend posouvání porodů do vyššího věku je patrný ve všech krajích. Největší regionální variabilita a stálý růstový trend v čase je v podílu dětí narozených mimo manželství - podíl klesá od západu směrem na východ ČR (v Karlovarském kraji v roce 2006 to bylo již přes polovinu dětí, 51,1 %; ve Zlínském kraji jen 23,5 %). Podobně vysokou regionální variabilitu má **potratovost**, v kraji Karlovarském a Ústeckém byla v roce 2006 intenzita umělých potratů dvojnásobná proti kraji Zlínskému či Pardubickému. Ukazatele potratovosti za posledních 17 let klesly zhruba na polovinu. V roce 2006 poprvé celkový počet potratů stagnoval. Pokračovala změna struktury – ubývá umělých potratů, přibývá samovolných. Celkově v roce 2006 skončilo potratem 28 % všech těhotenství, v roce 1995 to bylo 39 %. Rozdíly v úrovni **úmrtnosti** v krajích jsou v čase poměrně stálé. Základní osou zlepšování je opět zhruba severozápad – jihovýchod. Podle naděje dožití při narození z úmrtnostních tabulek pro roky 2005 a 2006 bylo variační rozpětí mezi kraji 4 roky u mužů a 3 roky u žen. Nejhorším krajem byl Ústecký (následován Moravskoslezským), nejlepší byla Praha. Hodnoty v rocích za celou ČR byly 73,4 (muži) a 79,7 (ženy). Regionální rozdíly jsou dány především rozdíly ve skladbě obyvatelstva podle vzdělání, rodinného stavu, socioekonomického postavení a národnosti (nadprůměrná úmrtnost byla zjištěna u Romů). Velký vliv má rychlost lékařské péče (důležitá u náhlých srdečních a mozkových příhod, které jsou stále zdaleka nejčastější příčinou úmrtí v ČR) a kvalita životního prostředí.

ČR je v rámci EU zatím stále **národnostně velmi homogenní**, nejpočetnější národnost po české a moravské - slovenská - čítala podle SLDB 2001 jen 1,9 % obyvatel. O romské národnosti, která je v ČR demograficky i sociálně nejvíce odlišná od většinové populace, však není dostatek statistických dat. Systematicky se totiž nesleduje a SLDB 2001 zjistilo jen část Romů (necelých 12 tisíc), kteří se tak sami deklarovali. Na narůstající problém sociální exkluze upozornil např. průzkum agentury GAC v září 2006 – podle něj v cca 300 takto postižených lokalitách v ČR žilo 60 – 80 tisíc převážně Romů. **Cizinců** (občanů s cizím státním občanstvím) žilo v ČR k 30. 6. 2007 celkem 356 tisíc (z toho 42 % s trvalým pobytem), což bylo jen 3,5 % populace. Počet cizinců vzrostl v ČR za 15 let asi 8krát, saldo migrace cizinců po vzestupu do roku 1992 během zbytku 90. let stagnovalo, v posledních letech akceleruje. Za období 2001-2006 bylo +119 tisíc. Největší skupiny cizích státních příslušníků, žijící trvale a legálně v ČR, stále posilují - jsou to Ukrajinci (115 tis. osob) před Slováci (63 tis.), Vietnamci (45 tis.) a Rusy (21 tis., všechny údaje 2006). Demograficky se cizinci od tuzemské populace liší hlavně převahou osob v produktivním věku. Regionálně mají cizinci největší podíl na obyvatelstvu v Praze a okolí, v dalších velkých městech a také v pohraničních okresech - nejvíce Karlovy Vary, Cheb a Tachov. Podíl těch cizinců, kteří mají v ČR trvalé bydliště, je nejvyšší v pohraničních okresech, zejména ve Slezsku a v severních Čechách.

Trh práce

Nabídka pracovních sil závisí na vývoji počtu obyvatel a jejich věkové struktury. Ekonomicky aktivní populace (pracovní síla) jsou osoby ve věku 15 a více, splňující podle Výběrového šetření pracovních sil (dále VŠPS) požadavky pro zaměstnatelnost. Zahrnuje osoby zaměstnané⁶ a nezaměstnané⁷.

Od roku 1993, kdy se v ČR zavedlo VŠPS podle metodiky ILO⁸, **počet zaměstnaných** osob nejdříve klesal (-142 tis. 1993-2000), v posledních letech ale počet zaměstnaných v ČR stále více roste (zejména v letech 2004-2006, o +121 tis. osob). Zásadní změny v ekonomice se projeví v krajích velmi odlišně. Výrazný pokles počtu zaměstnaných nastal ve všech krajích Moravy (nejvíce Moravskoslezský -39 tis. osob 1993-2005) a v kraji Ústeckém (pokles o 42 tis. osob). Zbývající kraje vč. Vysočiny vykázaly změny jen v řádu jednotek tisíců. Největší nárůst naopak zaznamenal v souvislosti se suburbanizací kraj Středočeský (+28 tis.), ale i vlastní Praha (+12 tis. osob). V roce 2006, kdy v ČR přibýlo 1,3 % (64 tis. osob) zaměstnaných, a sice

⁶ Patří sem osoby s jedním nebo více souběžnými pracovními poměry, bez ohledu na jejich charakter a trvání, vč. osob v ozbrojených silách. Nejsou zde ale zahrnuty osoby na další mateřské (rodičovské) dovolené.

⁷ Nezaměstnaní jsou podle metodiky ILO osoby 15leté a starší, které nejsou zaměstnané, hledají aktivně práci a jsou připraveny k nástupu do práce. Mezi nezaměstnané se nepočítají osoby na další rodičovské dovolené. Vedle této obecné míry nezaměstnanosti se používá ještě registrovaná - podle údajů úřadů práce MPSV. Míra registrované nezaměstnanosti má od 30. 6. 2004 upravenou metodiku výpočtu.

⁸ Mezinárodní úřad práce

ve všech krajích kromě Plzeňského, Karlovarského a Libereckého. Největší nárůst byl ve Středočeském kraji (+15 tis.), v Praze (+12 tis.) a ve Zlínském kraji (+11 tis.); k nárůstu zaměstnanosti došlo i v kraji Ústeckém (+5,2 tis. osob). Přes celkový růst zaměstnanosti vč. rozsáhlého zapojení cizích státních příslušníků se strukturální a lokální nedostatek pracovních sil stává limitujícím faktorem. Kraje, které v 90. letech utlumily těžký průmysl, mají převažující vyjížďku za prací do okolních krajů. Aktivní saldo dojížďky do Prahy vzrostlo mezi SLDB 1991 a 2001 z 92 tis. na 134 tis. osob. V Praze pracovalo cca 727 tis. osob (2005), tj. 15 % celkové zaměstnanosti ČR.

Míra zaměstnanosti (podíl pracujících na obyvatelstvu celkem) ukazuje intenzitu zapojení do práce. Nejnižší míra zaměstnanosti je dlouhodobě v Moravskoslezském kraji (50,3 %) spolu s Ústeckým (51,7 %), zatímco nejvyšší je v Praze (54,7 %). V celé ČR zaměstnanost klesla v letech 1993 – 2005 z 58,8 % na 54,7 %. Pokles zaměstnanosti podle krajů měl dva póly - nejvíce v Ústeckém (-9,1 p.b.; poněkud méně Karlovarském a Libereckém) a dále pak na celé Moravě, nejvíce v kraji Olomouckém (-6,2 p.b.). Zbytek krajů zaznamenal pokles kolem -3 p.b., jedině v Praze zaměstnanost nepatrně vzrostla. V posledních letech je nárůst ve Středočeském kraji. V krajních věkových skupinách populace se v míře zaměstnanosti projevily mezi lety 1993-2005 dva zásadní jevy – pokles zaměstnanosti 15 – 24letých z 47 % na 27 % (enormním nárůstem počtu studentů) a naopak skok v zaměstnanosti ve skupině 55 - 64letých: z 19 % (1993) na 25 % (2000) a pak až na 45 % v roce 2005 (v důsledku prodlužování věku odchodu do starobního důchodu).

Míra nezaměstnanosti je hlavním ukazatelem stavu ekonomiky. Vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle a používá se např. k vymezení regionů pro soustředěnou podporu státu. Míra nezaměstnanosti obecná (podle ILO) i registrovaná (podle MPSV) se poněkud rozcházejí v důsledku různé metodiky; od roku 2000 je obecná míra mírně nižší než registrovaná⁹, sezónně očištěný trend je však společný. Obecná míra nezaměstnanosti v ČR rostla od poloviny 90. let z úrovně kolem 4 % až na 8,8 % v roce 2000, druhé maximum v roce 2004 dosáhlo 8,3 %, od té doby klesala na 7,9 % (2005) a 7,1 % (2006). Míra dlouhodobé nezaměstnanosti¹⁰ má více setrvačný trend, výrazně rostla koncem 90. let až na 4,2 % v roce 2001 a kolem 4,0 % setrvává dosud. Jejich podíl na všech nezaměstnaných vzrostl v roce 2006 na své dlouhodobé maximum 55 %. Průměrný počet osob nezaměstnaných déle než 4 roky se v roce 2006 snížil meziročně o 3,5 tisíc na 60,0 tisíc osob. Tato skupina tvořila téměř jednu třetinu všech dlouhodobě nezaměstnaných. Zásadní jsou však rozdíly v nezaměstnanosti podle regionů (viz kartogram 2). Dlouhodobě nejvyšší je nezaměstnanost ve strukturálně postižených regionech – v kraji Ústeckém (v roce 2006 13,7 %) a Moravskoslezském (12,0 %), kde se v některých okresech registrovaná nezaměstnanost dlouhodobě pohybuje kolem 20 % (v relativně příznivém roce 2006 mají maxima okresy Most 19,5 % a Karviná 16,9 %). V těchto krajích je nejvyšší podíl (více jak polovina) dlouhodobě nezaměstnaných a nezaměstnaných se základním vzděláním; vůbec nejhůřší vzdělanostní strukturu mají nezaměstnaní v okresech Sokolov, Teplice a Chomutov. Na opačném pólu stojí v těchto ukazatelích Praha. Rozpor mezi hospodářským růstem a takřka neklesající nezaměstnaností v posledních letech ukazuje, že rozvoje ekonomiky bylo dosahováno restrukturalizací a racionalizací výroby a vytlačováním málo kvalifikovaných pracovních sil z trhu, navíc v podmínkách konkurence levné pracovní síly z východu.

Mzdy měly v letech 1993 – 2006 vývoj rozkolísaný – podle vývoje ekonomiky a inflace. Průměrné reálné mzdy zaznamenaly nejvyšší meziroční přírůstky (kolem 8 %) do roku 1996 a vyrovnávaly tak propad reálných příjmů před rokem 1993. Růst se zastavil v roce 1997 a v roce 1998 došlo k propadu o 1,4 %, pak se roční růst mezd opět stabilizoval kolem 3 – 4 % s maximem v roce 2003 (+6,5 %). V roce 2006 dosáhl meziroční růst 3,8 %. V ČR přetrvávají nižší mzdy žen proti mužům – největší rozdíly jsou ve věku 30 – 39 a pak ve skupině 65 a více let. Obecně ČR patří stále mezi země s relativně nízkou diferenciací mezd a také nízkou mírou chudoby. Prosazuje se dominance střední příjmové skupiny zaměstnanců (15 – 25 tisíc Kč/měs.). Stále poměrně malé rozdíly mezd jsou např. mezi podnikatelským a nepodnikatelským sektorem i podle odvětví s několika výjimkami, jako jsou sektor financí (zhruba dvojnásobek průměrné mzdy), výpůjční a počítačové služby nebo letecká doprava, které mají nejvyšší dynamiku růstu. Velká diferenciace mezd je ovšem podle postavení v zaměstnání. Regionální diferenciace mezd¹¹ je dána zejména odvětvovou strukturou

⁹ Diference je typická pro období zvýšené nezaměstnanosti, kdy řada oficiálně registrovaných uchazečů o práci pracuje příležitostně a výběrové šetření pracovních sil je zachytí jako de facto zaměstnané. Rozdíl mezi oběma mírami je obvyklý a zpravidla i větší ve všech národních statistikách.

¹⁰ Více než jeden rok.

¹¹ Podle tzv. strukturální mzdové statistiky MPSV za jednotlivé zaměstnance; kromě toho existuje ještě klasické podnikové výkaznictví o mzdových prostředcích.

ekonomiky. V důsledku toho má mezi regiony výjimečné postavení Praha (průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2006 zde byla 31 173 Kč) a její odstup se stále zvětšuje. Jsou zde vyšší vzdělanost pracovní síly a také přirozená koncentrace finančních podniků, centrálních úřadů, vyspělých služeb a sídla podniků se zahraniční účastí. S Prahou je také svázán pracovní trh Středočeského kraje, který měl s odstupem druhou nejvyšší úroveň mezd 22 811 Kč) Zde je navíc nejvyšší zastoupení soukromých podnikatelů a koncentrován prosperující průmysl, mj. automobilový. V Praze a okolí je také nejnižší procento pracovní neschopnosti, které naopak roste směrem na východ ČR. V Praze je však kromě nejvyšší hrubé měsíční mzdy i nejvyšší variabilita mezd (medián hrubé mzdy byl 24 941 Kč, variační koeficient 0,99). Nejnižší průměrné hrubé měsíční mzdy byly v roce 2006 v kraji Pardubickém (19 943 Kč) a Vysočina (19 988 Kč), které jako jediné nepřekročily 20 tis. Kč. Poměr průměrných starobních důchodů k průměrným mzdám má v ČR dlouhodobě mírně klesající tendenci, v roce 2006 činil 41,0 %.

Příjmy a výdaje domácností

Údaje o příjmové a výdajové situaci domácností v ČR se opírají o tradiční výběrové šetření tzv. rodinných účtů. To nabylo na významu liberalizací ekonomiky po roce 1990, který znamenal také počátek rozsáhlých změn v úrovni a struktuře příjmů, výdajů a spotřeby. Čistý peněžní příjem na osobu se mezi roky¹² 1993 a 2003 reálně zvýšil v nominálním vyjádření na 240 %, spotřebitelské ceny (životní náklady) na 177 % a příjmy na 135 %. Ve struktuře čistých peněžních příjmů se za těchto 10 let nejvíce reálně zvýšily příjmy z podnikání (469 %) a sociální příjmy (242 %). Struktura celkových průměrných peněžních vydání průměrné domácnosti se v letech 1993 až 2003 změnila podstatně: nejvíce poklesl podíl vydání na potraviny a nealko-nápoje (pokles z 26,0 % na 19,8 %), přičemž se proměnila druhová skladba spotřebovávaných potravin. Naopak výrazně narostl podíl výdajů na bydlení (z 13,5 % na 20,5 %). Mírně poklesl podíl výdajů na odívání, vybavení domácnosti, dopravu apod. Nejvýrazněji narostl podíl výdajů na spoje (z 1,7 % na 4,4 %) díky nástupu mobilních telefonů. Podíl domácností vlastnících automobil vzrostl v letech 1993-2003 z 56 % na 68 % - nejvyšší vybavenost automobily je podle očekávání v Praze, kterou následují příhraniční kraje Jihočeský, Plzeňský a Liberecký. České domácnosti v průběhu posledních let značně omezily svůj sklon spořit. Zatímco v roce 1995 ukládaly přes 14 % svého hrubého disponibilního důchodu, v roce 2006 to bylo již jen 5,1 %. Růst spotřeby od roku 2000 podporuje i silný růst půjček domácností. Akceleračním prvkem je snaha získat vlastní bydlení. Do roku 2002 zaznamenávaly největší dynamiku spotřebitelské úvěry, od té doby však rostou nejrychleji hypoteční úvěry. Jejich objemy se zvyšují za posledních sedm let průměrným ročním tempem převyšujícím 33 %.

Tvorba HDP

Celková výkonnost ekonomiky se měří pomocí řady souhrnných ukazatelů, z nichž vybíráme tvorbu hrubého domácího produktu a tvorbu hrubého fixního kapitálu. Variabilita podle regionů je dána historicky ekonomickou základnou regionů, strukturou osídlení i přírodními podmínkami. Příznivý vývoj reálné tvorby HDP v ČR byl v letech 1997-1999 zastaven poklesem, od roku 1999 se růst (kromě let 2001 a 2002) obnovil a akceleroval v letech 2005 a 2006, na čemž se podílel zejména sekundární sektor. Reálný roční růst tvorby hrubého fixního kapitálu (THFK), který se dá zjednodušeně chápat jako pořízení investic, měl v ČR vývoj meziročních změn ve stálých cenách velmi kolísavý, po úbytcích v letech 1997-2000 následovaly roky s vysokými přírůstky (zejména 2000-2002 a 2006). V reálné tvorbě HDP v absolutním vyjádření **podle krajů** v roce 2005 dominovala Praha s bezmála čtvrtinovým podílem na ČR. Další tři kraje zajistily každý více než 10 % (Středočeský, Jihomoravský, Moravskoslezský), nejméně Karlovarský s 2,3 %. Také v ukazateli HDP na 1 obyvatele vysoce dominovalo Hl. m. Praha (209 % průměru ČR v roce 2005), v důsledku toho je úroveň ostatních krajů pod 100 % průměru ČR: nejvíce měl kraj Plzeňský (96 %), Středočeský (93 %) a Jihomoravský (92 %), nejméně pak kraje Olomoucký a Karlovarský (oba 78 %). Odstup Prahy od ostatních krajů se stále zvětšuje, proto také roste variabilita v rámci celé ČR. Podle tvorby hrubého fixního kapitálu na obyvatele v roce 2005 je v popředí krajů s odstupem rovněž Hl. m. Praha, nad průměrem ČR byl ještě kraj Jihočeský (105 %) a Středočeský (102 %), mírně pod průměrem kraje Plzeňský a Jihomoravský (oba 96 %). Ostatní kraje s odstupem zaostávaly.

¹² V roce 1993 nastala metodická změna v rodinných účtech (třídění vydání podle účelu použití), vznikla samostatná ČR a stabilizovaly se poměry v cenovém vývoji a spotřebě domácností. Údaje jsou převzaty z publikace ČSÚ 1119-04 Analýza cenového vývoje, vývoje příjmů a spotř. vydání domácností v letech 1993-2003.

Mezikrajské rozdíly ve váze sektorů národního hospodářství můžeme hodnotit nejlépe podle zaměstnanosti. Z výkonových ukazatelů lze použít tržby v **průmyslu** (za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy v běžných cenách), kde např. v roce 2005 vedl kraj Středočeský s 18% podílem na ČR, následovaný Moravskoslezským (13%) a Hl. m. Prahou (11%), ostatní kraje následovaly s odstupem. Dominance Prahy je podle očekávání extrémně vysoká ve **stavebnictví** (podle objemu prací z dodavatelských smluv v běžných cenách) – v roce 2006 mělo hlavní město podíl na ČR celých 36 %, Jihomoravský kraj 17 % a všechny další kraje v jednotkách %.

Bytová výstavba dobře odráží regionální rozdíly v životní úrovni (nebo aspoň započaté trendy divergence krajů) a částečně také migrační preference. V první polovině 90. let nastal výrazný propad bytové výstavby zejména v bytových domech. Dokončovaly se převážně byty zahájené před rokem 1990, „dno“ v počtu dokončených bytů v roce 1995 (12 tis. bytů) se dokonce přiblížilo úrovni z roku 1948 (11 tis. bytů na území ČR). Od té doby ale počet dokončených bytů pravidelně stoupá, a to téměř na trojnásobek (33 tis. v roce 2005 a 30 tis. v roce 2006). Počty zahájených a rozestavených bytů mají stále rostoucí trend. Nové byty byly převážně v rodinných domcích (s podílem 41 % z nových bytů z let 1997-2005), méně v bytových domech (29 %), ale významně také v přístavbách, nástavbách a přestavbách stávajících domů (26 %). Konečně nezanedbatelnou část bytů pořídily obce v domovech pro seniory (v ČR bezmála 10 tisíc, tj. 4 % z úhrnu bytové výstavby 1997-2005). V úhrnu bytové výstavby z let 1997-2006 dominovaly Hl. m. Praha (42 tis. dokončených bytů, většina v bytových domech) spolu se Středočeským krajem (41 tis. dok. bytů, většina v rodinných domcích) Středočeský kraj má však výrazně vyšší průměrnou rozestavenost. Oba regiony se podílely na bytové výstavbě ČR téměř třetinou (31,7 %). Podle objemu výstavby následoval další kraj s výraznějším suburbanizačním efektem - Jihomoravský (32 tis. dokončených bytů 1997-2006).

Životní prostředí

Podle Zprávy o životním prostředí ČR 2005 (MŽP-CENIA) lze konstatovat, že stav životního prostředí ČR se po roce 2000 v zásadě stabilizoval (po prudkém zlepšení během 90. let). K nejvýznamnějším známkám **zlepšení** stavu životního prostředí České republiky patřilo snížení a následná stabilizace emisí oxidu siřičitého do ovzduší, vysoký podíl obyvatel připojených k veřejným vodovodům a k veřejným kanalizacím s čištěním odpadních vod a zlepšení jakosti vody ve významných vodních tocích, vysoká míra třídění a recyklace odpadů, snížení energetické a náznakem rovněž materiálové náročnosti hospodářství ČR.

Přetrvávající nebo i rostoucí problémy jsou zejména: znečištění ovzduší prachem a polycyklickými aromatickými uhlovodíky, přízemní ozón, vysoké měrné emise oxidu uhličitého, hluková zátěž obyvatel, eutrofizace vodních nádrží, chybějící kanalizace a čistírny odpadních vod v menších sídlech a další plošné problémy v krajině, jako jsou vysoké zornění, nízká retenční schopnost, ohrožení půdy erozí, zdravotní stav i skladba lesů aj. Regionální rozdíly v kvalitě životního prostředí korelují se strukturou hospodářství a osídlení v krajích. V měrných emisích hlavních škodlivin (na 1 km²) podle registru zdrojů REZZO 1-4 dominují Moravskoslezský kraj (tuhé látky a CO) nebo Ústecký (SO₂ a NO_x), většinou následované Prahou, která trpí hlavně rostoucí dopravou. Hlavní město má logicky nejvyšší podíly obyvatel připojených na vodovod a kanalizaci. Naopak nejnižší míra připojení k vodovodu je v kraji Plzeňském a Středočeském (kolem 82 %, rok 2005), ke kanalizaci vůbec nejméně ve Středočeském, Libereckém a Pardubickém (kolem 63 %). V krajích s největšími problémy byly také soustředěny největší investice na ochranu životního prostředí. Neinvestiční náklady mají těžiště v Praze a v Moravskoslezském kraji (sanace, ochrana proti hluku, ale také výzkum).

Tab. 1.1 Regionální rozdíly základních makroekonomických ukazatelů - souhrnný pohled

ČR, kraje (NUTS 3), regiony soudržnosti (NUTS 2)	Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele						Hrubá příd. hodnota na zaměstnanou osobu v r. 2006 ¹⁾				Tvorba HPH v odvětví NH (% skup. OKEČ) ²⁾			Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele (v tis. Kč)			
	(v tis. Kč, b.c.)				v PPS, EU25=100		celkem (tis. Kč)		ČR=100		C-F	G-I	J-K				
	2001	ČR=100	2006	ČR=100	2000	2005	2001	2006	2006	2006	2006	2006	2001	ČR=100	2006	ČR=100	
ČR celkem	230,1	100	314,8	100	65	74	572,6	100	100	38,1	25,5	16,8	64,5	100	77,4	100	
ČR bez Prahy	198,5	86	269,4	86	56	.	524,2	91	92	44,7	22,9	12,1	55,5	86	63,0	81	
Praha	475,7	207	662,8	211	129	154	804,4	146	140	17,3	33,5	31,4	134,2	208	188,0	243	
Středočeský	213,7	93	284,6	90	61	68	558,3	100	98	44,8	25,7	13,1	66,2	103	70,5	91	
Jihočeský	207,7	90	283,7	90	60	66	530,3	91	93	43,3	23,2	11,5	69,3	108	59,7	77	
Plzeňský	216,6	94	294,5	94	61	71	517,7	92	90	43,5	22,8	12,7	55,1	85	90,1	116	
Karlovarský	183,1	80	240,1	76	54	57	442,3	76	77	39,3	26,0	11,0	61,9	96	59,4	77	
Ústecký	182,6	79	253,9	81	53	60	531,5	89	93	49,2	20,4	9,7	54,5	85	55,9	72	
Liberecký	201,9	88	266,6	85	58	59	507,6	89	89	51,4	21,0	11,6	45,0	70	52,3	68	
Královéhradecký	212,6	92	273,5	87	61	66	509,6	92	89	44,1	22,1	10,8	42,9	67	52,3	68	
Pardubický	193,6	84	257,1	82	55	61	487,8	88	85	42,6	24,0	13,0	50,8	79	47,2	61	
Vysočina	203,3	88	265,3	84	54	62	522,3	92	91	49,6	19,8	9,2	52,9	82	46,8	60	
Jihomoravský	213,0	93	286,1	91	60	68	536,8	95	94	35,7	25,4	17,3	50,3	78	69,0	89	
Olomoucký	179,1	78	233,7	74	52	58	467,4	88	82	39,9	23,2	11,6	67,8	105	69,2	89	
Zlínský	190,6	83	254,5	81	54	59	499,0	87	87	49,3	21,0	12,5	48,2	75	55,8	72	
Moravskoslezský	179,7	78	270,4	86	51	60	569,5	90	99	50,1	21,3	9,7	52,4	81	67,5	87	
Praha	475,7	207	662,8	211	129	154	804,4	146	140	17,3	33,5	31,4	134,2	208	188,0	243	
Střední Čechy	213,7	93	284,6	90	61	68	558,3	100	98	44,8	25,7	13,1	66,2	103	70,5	91	
Jihozápad	211,9	92	288,8	92	60	68	524,2	91	92	43,4	23,0	12,1	62,7	97	73,9	95	
Severozápad	182,7	79	250,2	79	53	59	505,1	85	88	46,6	21,8	10,0	56,5	88	56,8	73	
Severovýchod	203,0	88	265,9	84	58	62	501,6	90	88	45,7	22,4	11,8	46,2	72	50,6	65	
Jihovýchod	210,0	91	279,6	89	58	66	532,4	94	93	39,8	23,7	14,9	51,1	79	62,1	80	
Střední Morava	184,6	80	243,7	77	53	58	482,7	87	84	44,6	22,1	12,0	58,4	91	62,7	81	
Moravskoslezsko	179,7	78	270,4	86	51	60	569,5	90	99	50,1	21,3	9,7	52,4	81	67,5	87	

¹⁾ Zaměstnané osoby celkem = pracující celkem v hlavním pracovním poměru (včetně sebezaměstnaných) dle místa pracoviště.

²⁾ OKEČ C-F zahrnuje průmysl a stavebnictví

OKEČ G-I: Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro os. potřebu a převáž. pro domácnost; Ubytování a stravování; Doprava, skladování a spoje

OKEČ J-K: Finanční zprostředkování; Činnosti v oblasti nemovitosti a pronájmu; podnikatelské činnosti

Tab. 1.2 Regionální rozdíly základních ukazatelů vědy, výzkumu a informační společnosti - souhrnný pohled¹⁾

Zdroj: Úřad průmyslového vlastnictví ČR (patenty), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje	Zaměstnanci ve vědě a výzkumu (přepočtené osoby)				Celk. výdaje na VaV (mil. Kč)				Výdaje na VaV jako % z HDP v regionu ¹⁾		Přihlášky vynálezů	Udělené patenty	Podíl (%) z celkové počtu domácností vybavených ³⁾			
	celkem		z toho v podnikatelském sektoru		v sektoru podnikatelském ¹⁾		v sektoru vládním a VOŠ+VŠ ¹⁾		2005	trend ²⁾			součet 2003-5	součet 2003-5	osobním počítačem	
	2001	2006	2001	2006	2006	2005=100	2006	2005=100			2003	2007			2003	2007
ČR celkem	26 107	47 729	12 040	24 101	33 023	121	16 673	113	1,54	↑	1 570	867	23,8	39,6	14,8	32,0
ČR bez Prahy	15 302	27 840	9 228	16 741	23 634	120	7 039	107	1,26	↑	1 172	631	21,7	37,6	12,6	29,9
Praha	10 805	19 889	2 812	7 360	9 389	126	9 635	117	2,45	↑	398	236	37,5	53,4	29,3	46,2
Středočeský	2 857	4 924	2 359	3 780	7 450	100	1 073	96	2,57	↓	128	104	23,8	37,2	15,5	32,0
Jihočeský	1 009	1 815	379	796	906	104	790	108	0,96	↑	54	24	19,0	40,6	11,8	31,7
Plzeňský	883	1 799	340	689	915	113	418	134	0,82	↑	59	29	22,7	34,1	11,6	25,9
Karlovarský	104	94	49	86	67	93	4	86	0,10	↔	15	9	21,9	36,9	15,9	27,4
Ústecký	533	793	286	562	495	93	93	163	0,28	↔	53	32	17,3	33,6	9,6	26,7
Liberecký	655	1 857	488	1 021	1 301	137	180	113	1,29	↑	91	67	24,0	39,0	13,1	32,1
Královéhradecký	678	1 198	522	860	622	112	361	59	0,66	↔	95	57	20,2	40,5	13,8	31,2
Pardubický	1 154	2 145	992	1 851	1 705	118	227	123	1,48	↑	102	38	25,4	40,1	15,6	26,7
Vysočina	316	605	309	583	504	73	13	85	0,38	↔	50	12	27,8	42,0	15,6	31,4
Jihomoravský	3 757	6 200	1 198	2 648	2 366	103	2 686	114	1,56	↑	214	93	29,8	40,1	18,6	35,1
Olomoucký	924	2 049	553	1 127	853	88	467	116	0,89	↑	89	43	14,5	26,3	8,9	21,8
Zlínský	786	1 775	642	1 294	1 538	104	108	110	1,10	↑	76	45	23,5	39,7	14,8	29,8
Moravskoslezský	1 646	2 585	1 111	1 443	4 911	292	619	125	1,64	↑	146	78	22,8	38,8	12,3	30,6

^{*)} podle sídla zpravodajské jednotky

¹⁾ Výdaje jsou uvedeny v cenách běžného roku.

²⁾ Vyjádřeno proti průměru z předchozích 5 let (2001-2005), relativní růst / stagnace / pokles.

³⁾ Období sběru dat: 4.čtvrtletí 2003, resp. 2.čtvrtletí 2007.

Tab. 1.3 Regionální rozdíly základních ukazatelů vybraných ekonomických odvětví - souhrnný pohled

Zdroj: MF (ceny nemovitostí), MD (přeprava zboží), ČSÚ (ostatní údaje)

ČR, kraje	Souhrn. zemědělský účet (mil.Kč, b.c.), dle produkce				Tržby v průmyslu na 1 zaměstn. ¹⁾ (tis. Kč, b.c.)		Staveb. práce dle dodavatel. smluv (tis. Kč na obyvj.) ²⁾		Průměrné kupní ceny				Přeprava zboží v rámci kraje				Kapa- city HUZ ³⁾ (v tis.)	Počet pře- nocování hostů v HUZ ³⁾ na obyvj.	
	rostlinné		živočišné		2006	2005 =100	2006	2005 =100	rodinných domů		bytů		z toho druh dopravy		31.12. 2006	2006		trend ⁴⁾	
	abs.	index	abs.	index					kč/m ³	kč/m ²	silniční	železniční							
	2005	2004 =100	2005	2004 =100					v mil t.	index	v mil t.	index							
	ČR celkem	49 962	79,3	47 698	97,6	2 805	111	28 987	108	1021	1465	7477	12486	320,4	100	19,3		128	442,0
ČR bez Prahy	2 732	111	25 262	111	300,4	99	19,2	127	372,3	3,3	↔
Praha	10 262	80,3	6 509	101,2	3 531	114	57 578	100	4103	5842	22920	31507	20,0	118	0,1	266	69,7	9,5	↑
Středočeský					4 656	110	24 631	112	1262	1974	6302	13489	45,4	124	1,2	103	29,2	1,9	↓
Jihočeský	4 406	78,8	6 757	106,4	1 971	108	27 323	106	978	1389	3866	9016	21,7	77	0,1	32	53,5	6,0	↑
Plzeňský	3 280	77,9	4 034	101,6	2 711	125	32 838	113	919	1239	5860	10242	24,2	82	0,2	194	21,3	2,8	↔
Karlovarský	672	77,0	666	97,3	1 465	108	28 033	87	996	1299	4288	8813	9,9	83	2,2	498	28,9	14,2	↑
Ústecký	3 370	80,0	1 804	86,8	3 689	110	27 085	104	867	1116	3132	5278	30,5	67	6,0	161	18,7	1,5	↔
Liberecký	926	84,5	825	95,3	2 138	103	19 495	99	946	1422	4189	9427	10,2	96	0,0	45	40,7	6,5	↔
Královéhradeck.	3 529	80,4	3 647	91,9	1 781	103	24 362	124	922	1244	6839	12016	15,6	125	0,1	88	47,9	6,9	↔
Pardubický	3 429	80,4	3 855	88,8	3 482	121	23 569	101	796	1167	4867	10639	13,0	126	0,0	38	16,0	2,4	↔
Vysočina	4 475	76,0	6 044	97,5	2 095	111	24 058	134	520	1113	5069	9747	19,5	104	0,1	60	19,6	2,4	↔
Jihomoravský	6 647	76,7	4 954	103,3	1 926	107	29 685	121	1031	1475	6955	13452	32,1	154	0,7	111	30,3	2,1	↔
Olomoucký	4 147	79,2	3 155	92,3	1 873	115	25 144	119	751	1042	5672	9663	24,6	105	0,5	148	19,1	2,7	↔
Zlínský	2 105	82,9	2 233	88,2	2 494	110	20 094	116	966	1354	6377	11178	12,2	102	0,0	39	21,8	3,2	↔
Moravskoslez.	2 714	83,1	3 215	99,5	2 912	110	21 641	103	989	1263	4299	7570	41,6	99	8,2	101	25,4	1,6	↔

¹⁾ Zahnuje tržby za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy podle kraje sídla podniku, zahrnutý jen podniky se 100 a více zaměstnanci.

²⁾ Zahnuje stavební práce v tuzemsku podle místa stavby.

³⁾ HUZ = hromadná ubytovací zařízení.

⁴⁾ Porovnáno proti průměru z předchozích 3 let (2003-2005), relativní růst / stagnace / pokles.

Tab. 1.4 Regionální rozdíly základních demografických ukazatelů - souhrnný pohled

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR (cizinci), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje, velikostní skupiny obcí	Stav obyvatel	Přírůstek na 1 000 obyvatel				Úhrn- ná pod- nost	Naděje dožití při narození ²⁾		Rozvody na 100 sňatků		Potraty na 100 živě naro- zených		Index stáří ³⁾	Index ekono- mic. zatíží ⁴⁾	Bydlící cizinci (v tis.) ⁵⁾		z toho občan- ství zemí EU k 31.12.2006			
		přirození		migrační			2006	2005-2006		2006	trend ¹⁾	2006			trend ¹⁾	31.12.2006	celkem	index	staré země, EU15	nové země, EU10
		2006	trend ¹⁾	2006	trend ¹⁾			muži	ženy											
		31.12. 2006	2006	trend ¹⁾	2006			trend ¹⁾	2006											
		Česká republika	10 287 189	0,1	↑		3,4	↑	1,33	73,4	79,7	59,4			↓	37,8	↓	100,2	40,4	376,2
Praha	1 188 126	0,2	↑	5,3	↔	1,27	75,2	80,4	54,6	↓	34,3	↓	128,8	38,6	123,2	137	8,8	20,7		
Středočeský	1 175 254	0,6	↑	14,1	↑	1,38	73,0	79,0	61,0	↓	36,5	↓	95,5	40,8	49,2	139	2,0	13,4		
Jihočeský	630 006	0,3	↑	3,2	↑	1,31	73,7	79,5	55,6	↓	36,0	↓	97,7	40,6	14,7	139	2,4	2,7		
Plzeňský	554 537	-0,2	↑	5,7	↑	1,37	73,4	79,1	56,7	↓	41,8	↓	105,5	40,9	19,3	146	1,5	3,6		
Karlovarský	304 602	0,7	↑	0,3	↔	1,37	72,3	78,4	70,4	↑	49,9	↓	88,4	38,9	18,7	129	1,3	1,8		
Ústecký	823 265	0,3	↑	-0,2	↓	1,42	71,2	77,5	66,8	↓	50,4	↓	83,0	39,5	31,1	140	2,5	4,9		
Liberecký	430 774	0,8	↑	3,3	↑	1,33	73,0	79,5	66,2	↑	45,3	↓	89,0	39,6	14,8	126	0,7	4,5		
Královéhradeck.	549 643	-0,4	↑	2,7	↑	1,32	74,4	80,1	61,8	↓	40,3	↓	103,7	42,0	15,2	134	0,8	4,9		
Pardubický	507 751	0,2	↑	3,2	↑	1,35	73,4	79,7	51,1	↓	29,9	↓	98,1	42,2	9,7	151	0,4	2,6		
Vysočina	511 645	0,7	↑	1,1	↔	1,32	73,9	80,0	51,1	↑	34,5	↓	97,4	42,2	8,4	136	0,4	1,4		
Jihomoravský	1 132 563	-0,1	↑	2,1	↑	1,30	73,2	79,9	52,8	↓	34,1	↓	106,1	41,2	32,2	133	1,8	6,6		
Olomoucký	639 894	0,2	↑	0,9	↑	1,29	73,2	79,7	62,5	↔	34,3	↓	100,3	40,7	9,7	130	0,6	2,9		
Zlínský	589 839	-0,5	↑	0,0	↔	1,23	72,6	79,7	59,8	↑	33,0	↓	103,7	41,2	7,4	124	0,4	3,3		
Moravskoslezský	1 249 290	-0,2	↑	-1,0	↔	1,32	71,9	78,8	66,2	↓	37,6	↓	93,5	39,7	22,5	116	0,9	12,6		
Obce s počtem obyvatel																				
do 499	850 583	-1,5	↑	8,9	↑	1,33 ⁶⁾	.	.	43,8	↔	30,7	↓	102,0	43,3	12,0 ⁶⁾	.	.	.		
500 - 1 999	1 864 276	0,0	↑	8,6	↑	1,31 ⁶⁾	.	.	50,3	↔	31,3	↓	88,9	41,4	30,2 ⁶⁾	.	.	.		
2 000 - 9 999	2 082 497	0,1	↑	3,5	↑	1,30 ⁶⁾	.	.	61,7	↔	36,9	↓	91,9	41,0	37,8 ⁶⁾	.	.	.		
10 000 - 49 999	2 205 719	0,6	↑	-1,7	↔	1,26 ⁶⁾	.	.	68,1	↓	44,1	↓	95,5	39,1	49,2 ⁶⁾	.	.	.		
50 000 a více	3 284 114	0,3	↑	2,8	↑	1,25 ⁶⁾	.	.	60,6	↓	39,4	↓	116,8	39,7	149,2 ⁶⁾	.	.	.		

¹⁾ Vyjádřeno proti 5-letému průměru (2001-2005).

²⁾ Průměr za dvouleté období (v jednotlivých krajích), v ČR údaj za rok 2006.

³⁾ Počet obyvatel ve věku 65 a více let na 100 obyvatel mladších 15-ti let.

⁴⁾ Součet počtu obyvatel ve věku 65 a více let a mladších 15-ti let na 100 obyvatel ve věku 15-64 let.

⁵⁾ Bez azylantů, malá část cizinců měla v letech 2005 a 2006 nezjištěný kraj pobytu, proto součet krajů přesně neodpovídá ČR.

⁶⁾ Jsou uvedeny údaje za rok 2005.

Tab. 1.5 Regionální rozdíly základních ukazatelů trhu práce - souhrnný pohled

Zdroj: MPSV (nezaměstnanost, rekvalifikace, zaměstnanost cizinců), ČSÚ (ostatní údaje - Výběrové šetření pracovních sil)

ČR, kraje	Míra ekonomické aktivity obyvatel (průměr 2005- 2006)					OSVČ+zamě- stnavatelé		Míra (%) registrované nezaměstn.		Nezaměstn. na 1 volné prac. místo		Nezaměstn. > než 12 měsíců (%)		Absolventi rekvali- fikaci ³⁾		Zaměstnaní cizinci (tis.) ⁴⁾	
	pohlaví ¹⁾		věk 55- 64	vzdělání ¹⁾		na tis. obyv. 2006	tre- nd ²⁾	30.9. 2006	30.9. 2007	30.9. 2006	30.9. 2007	30.9. 2006	30.9. 2007	2005	2006	30.9. 2007	30.9. 2006 = 100
	muži	ženy		ZŠ, vyuč.	VOŠ, VŠ												
ČR celkem	58,1	43,6	47,8	51,8	77,2	72,7	↔	7,8	6,2	4,7	2,7	42,6	40,6	33 956	46 243	222,8	125
ČR bez Prahy	57,7	43,0	45,7	52,1	77,6	67,8	↔	8,5	6,7	5,6	3,1	43,6	41,6	32 929	44 991	152,3	128
Praha	61,3	48,0	62,3	48,2	75,7	110,9	↑	2,9	2,4	1,1	0,8	24,0	23,1	1 027	1 252	70,5	120
Středočeský	58,8	43,3	50,5	52,8	77,6	80,7	↓	5,5	4,4	3,2	1,7	35,2	31,7	2 233	3 132	35,3	129
Jihočeský	58,2	43,6	44,3	52,4	79,8	70,3	↓	5,6	4,3	3,7	2,0	32,3	29,5	2 013	3 317	8,9	135
Plzeňský	58,5	43,9	48,3	51,5	79,4	71,0	↔	5,6	4,6	2,4	1,1	35,6	34,0	1 391	2 147	18,3	144
Karlovarský	60,1	44,8	50,3	56,7	74,9	73,7	↔	9,0	7,3	7,5	3,5	45,0	43,8	1 142	1 611	4,0	125
Ústecký	59,0	43,3	46,6	53,9	80,4	58,2	↔	13,9	11,3	12,9	7,1	52,1	51,1	4 444	5 443	6,4	144
Liberecký	58,2	42,4	45,6	54,3	75,0	75,8	↔	7,2	6,2	4,6	2,9	36,9	34,7	1 285	1 621	8,9	118
Královéhradecký	57,0	44,4	51,3	50,6	78,3	77,2	↑	6,4	4,7	4,8	2,3	33,9	31,1	2 108	2 300	10,2	139
Pardubický	57,3	42,3	46,1	52,3	76,7	60,1	↓	6,9	5,4	2,7	1,5	37,3	35,4	1 511	1 789	10,4	145
Vysočina	57,4	41,9	45,1	51,9	77,5	59,4	↓	7,0	5,7	5,0	2,8	41,0	37,6	1 702	2 795	6,4	123
Jihomoravský	57,2	42,3	45,3	49,4	78,2	72,2	↑	8,8	7,0	6,3	3,6	43,6	40,9	3 161	5 321	21,8	117
Olomoucký	57,3	42,6	43,4	52,1	76,9	63,8	↑	8,9	6,7	6,7	4,1	41,8	40,4	2 416	3 005	4,4	131
Zlínský	57,5	42,8	44,5	52,7	79,9	74,4	↑	8,0	6,1	5,4	3,1	41,1	39,5	1 727	4 080	5,3	117
Moravskoslezský	55,4	42,4	38,6	50,7	74,2	52,3	↔	13,0	10,2	10,4	6,3	51,4	50,3	7 796	8 334	12,0	107

¹⁾ Poměr ekonomicky aktivních k obyvatelstvu ve věku 15 a více let.

²⁾ Vyjádřeno proti průměru z předchozích 5 let (2001-2005).

³⁾ Jde o uchazeče o zaměstnání, kteří v daném roce úspěšně dokončili rekvalifikaci.

⁴⁾ Počty pracovních povolení, informací EU/EHP a Švýcarska, cizinců třetích zemí a cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání.

Tab. 1.6 Regionální rozdíly základních ukazatelů sociální soudržnosti - souhrnný pohled

Zdroj: MPSV (důchody, podpora v nezaměstnanosti, státní sociální podpora), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje	Čistý disponibilní důchod na 1 obyvatele				Čistý provoz. přebytek a smíšený důchod na 1 obyv. ¹⁾		Náhrady zaměst- nancům na 1 obyv. ²⁾		Prů- měrný starob. důchod (v Kč) ³⁾	Prům. podpo- ra v ne- zaměst- nanosti (v Kč) ⁴⁾	Vyplacené příspěvky na bydlení (Kč/obyv.) ⁵⁾		Podíl dětí s přídavkem na dítě ⁶⁾ z celk. počtu neza- opatř. dětí		Podíl dětí se soc. příplat- kem ⁷⁾ z celk. počtu neza- opatř. dětí			
	absolutně		index		ČR=100		ČR=100				ČR=100		ČR=100		2006		2006	
	v tis. Kč		ČR=100		ČR=100		ČR=100				ČR=100		ČR=100		2006		2006	
	2001	2006	2001	2006	2001	2006	2001	2006			2006	2006	2001	2006	v %	pořadí	v %	pořadí
ČR celkem	120	150	100,0	100,0	100	100	100	100	8 187	4 618	100	100	73,7	x	22,5	x		
ČR bez Prahy	114	143	95,4	95,3	94	95	95	94	8 104	4 538	107	108	77,3	x	24,0	x		
Praha	162	205	135,5	136,2	145	142	139	144	8 768	5 760	48	41	44,5	14	10,1	14		
Středočeský	124	160	103,4	106,0	106	109	102	107	8 195	4 898	70	60	67,7	13	18,1	12		
Jihočeský	116	146	96,6	97,0	95	98	97	96	8 077	4 605	82	83	75,7	10	21,4	10		
Plzeňský	122	151	101,6	100,3	96	99	105	100	8 147	4 925	70	66	73,3	12	17,5	13		
Karlovarský	112	134	93,6	88,8	97	86	94	88	8 073	4 420	117	128	77,3	7	28,8	2		
Ústecký	109	134	90,8	88,8	80	75	95	92	8 142	4 400	169	190	80,4	5	34,2	1		
Liberecký	115	139	95,9	92,6	105	100	94	89	8 114	4 625	86	90	76,1	9	22,7	7		
Královéhradecký	120	146	99,9	97,1	103	104	99	93	8 066	4 484	84	84	76,9	8	21,0	11		
Pardubický	110	142	91,6	94,3	90	92	89	94	7 997	4 463	104	95	82,1	2	24,6	5		
Vysočina	110	143	92,2	95,0	86	96	90	93	7 943	4 625	98	89	83,6	1	22,6	8		
Jihomoravský	116	145	96,9	96,1	102	100	93	92	8 097	4 468	100	103	75,4	11	23,5	6		
Olomoucký	109	136	91,4	90,6	91	90	90	89	7 969	4 375	120	112	81,7	3	26,2	4		
Zlínský	112	142	93,7	94,3	103	103	88	89	7 991	4 367	90	89	81,1	4	22,1	9		
Moravskoslezský	109	137	90,9	90,8	80	79	94	92	8 260	4 458	153	163	80,2	6	27,9	3		

¹⁾ Jde o zisky podnikatels. subj., vč. drobných podnikatelů, které jsou souhrnem důchodu z podnikání (zisku) a důchodu z prac. činnosti (mzdy) pro vlastní podnik.

²⁾ Zahnují především mzdy a platy placené zaměstnavateli.

³⁾ Vyjadřuje stav v prosinci 2006.

⁴⁾ Vyjadřuje průměr za 4. čtvrtletí.

⁵⁾ V rámci systému státní sociální podpory, vč. zpětně vyplacených dávek. Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník či nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu, jestliže 30 % (v Praze 35 %) příjmu rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) příjmu rodiny je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem.

⁶⁾ Nárok na příspěvek má rodina s příjmem (zjišťovaném za předchozí kalendářní rok) do čtyřnásobku částky svého životního minima (ŽM).

⁷⁾ Nárok na příspěvek je vázán na péči o nezaopatř. dítě a na stanovenou hranici příjmu v rodině, která v předchozím čtvrtletí musí být nižší než 2,2nás. ŽM rodiny.

Tab. 1.7: Regionální rozdíly základních ukazatelů životního prostředí - souhrnný pohled

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav (emise), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje	Měrné emise hlavních znečišťujících látek v t/km ² (REZZO 1-4) ¹⁾								Podíl (%) čištěných odpad. vod z vypoušt. ³⁾		Obyvat. (%) napojení na		Ztráty vody v síti (%) ⁵⁾		Produkované odpady/obv.		Nakládání s odpady ⁶⁾ (%,2003-6)		Pořízené investice na ochranu ŽP (Kč / obyv.) ⁷⁾	
	tuhé látky		SO ₂		NO _x		CO		2006	tre- nd ²⁾	veřej. vodo- vod	veřej. kanal. s ČOV	2006	tre- nd ⁴⁾	v t 2006	komu- nální v kg 2006	recy- klace	sklá- dko- vání	2001- 2003	2004- 2006
	2005	tre- nd ²⁾	2005	tre- nd ²⁾	2005	tre- nd ²⁾	2005	tre- nd ²⁾												
	2006	tre- nd ⁴⁾																		
ČR celkem	0,83	↓	2,78	↔	3,52	↓	6,30	↓	94,2	↔	92,4	73,6	20,7	↓	2,07	296	14,5	22,0	1 771	1 984
ČR bez Prahy	0,78	↔	2,76	↔	3,28	↓	5,86	↓	93,1	↔	91,5	70,3	20,1	↓	1,78	298	16,6	24,5	1 783	2 016
Praha	7,76	↑	5,28	↔	41,37	↑	76,34	↑	100,0	↔	99,2	99,0	23,8	↓	4,33	279	7,4	13,5	1 677	1 739
Středočeský	1,00	↔	2,28	↔	3,56	↔	6,15	↔	99,6	↔	82,8	65,5	21,9	↔	1,46	341	15,5	34,0	2 431	3 409
Jihočeský	0,46	↓	1,11	↔	1,08	↓	2,25	↓	95,0	↑	91,2	73,9	23,0	↔	1,26	289	14,4	36,6	1 377	1 205
Plzeňský	0,64	↓	1,57	↔	1,99	↔	3,77	↔	89,1	↓	82,4	70,8	17,6	↔	3,45	305	17,3	15,9	1 216	1 536
Karlovarský	0,56	↓	4,98	↔	2,97	↓	2,72	↓	99,4	↔	98,4	90,7	16,0	↔	1,51	302	3,1	41,5	2 467	1 600
Ústecký	1,06	↓	13,51	↔	12,75	↓	5,03	↓	92,0	↔	95,9	77,8	25,0	↓	2,01	319	8,9	22,8	2 630	2 366
Liberecký	0,66	↓	1,19	↔	1,61	↓	4,06	↓	99,3	↑	88,6	62,8	23,8	↓	0,77	277	3,6	8,3	1 326	1 054
Královéhrad.	0,71	↓	1,71	↔	1,62	↓	4,28	↓	93,7	↔	91,2	65,6	22,8	↓	0,67	279	6,1	39,5	1 198	1 598
Pardubický	0,72	↓	3,47	↓	3,56	↓	4,09	↓	95,0	↔	95,8	63,0	16,8	↓	0,86	291	18,0	35,7	1 421	2 492
Vysočina	0,77	↔	0,51	↔	2,02	↔	4,14	↔	73,2	↓	93,2	68,0	17,1	↓	1,46	305	10,1	45,8	1 669	2 101
Jihomoravský	0,73	↔	0,62	↔	2,62	↓	4,99	↓	95,7	↔	94,8	77,1	19,0	↔	2,29	283	25,5	17,7	2 291	2 198
Olomoucký	0,69	↓	1,37	↔	2,08	↓	4,08	↓	94,5	↓	87,9	66,9	20,4	↓	1,01	283	12,6	28,4	1 876	1 896
Zlínský	0,59	↓	1,86	↔	1,99	↓	3,67	↓	87,6	↓	89,7	69,6	19,5	↔	1,31	288	17,8	25,4	1 543	1 334
Moravskosl.	1,51	↓	5,45	↔	6,19	↓	28,16	↓	92,4	↔	97,5	67,6	16,3	↔	2,98	288	25,3	16,7	1 155	1 731

¹⁾ Zahnuje velké, střední, malé i mobilní zdroje (v poslední kategorii jde především o emise z dopravy), definitivní údaje.

²⁾ Vyjádřeno proti průměru z předchozích 2 let (2003-2004), za starší roky nejsou údaje metodicky srovnatelné.

³⁾ Odpadní vody zahrnují splaškové, průmyslové a ostatní vody, nazahrnují naopak srážkovou (balastní) vodu (ta tvoří 40 % veškeré čištěné vody).

⁴⁾ Porovnáno proti průměru z předchozích 5 let (2001-2005).

⁵⁾ Vyjadřuje podíl nefakturované vody (z důvodu ztrát v trubní síti) na celkové vyrobené vodě určené k realizaci.

⁶⁾ Členěno dle sídla podniku, započítány jen odpady, se se kterými bylo v daném roce nakládáno, tj. vyprodukované, odebrané ze skladu a dovezené ze zahraničí.

⁷⁾ Údaj představuje roční průměr (z cen běžného roku), územní zatřídění je provedeno podle místa realizace investice.

Tab. 1.8 Regionální rozdíly ukazatelů charakterizujících vnější vztahy regionu - souhrnný pohled

Zdroj: ČNB (zahraniční investice), PČR, Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie (hraniční statistika), ČSÚ (ostatní data)

ČR, kraje	Stav PZI ¹⁾ (v tis. Kč na obyv., k 31.12.)		Podíl (%) aktivních podniků pod zahraniční kontrolou v odvětví ²⁾ (k 31.12.)				Vývoz zboží z kraje do zahraničí ³⁾				Složení vývozu v r. 2006 (%)					Osoby pře- kračující státní hra- nici (v mil.) ⁴⁾		Zahraniční hosté v HUZ ⁵⁾ na 100 obyv.	
	2000	2004	průmysl		tržní služby		2003		2006		podle zemí			stroje a dop- ravní prostř.	prům. a spo- třeb. zboží	2006	2005 =100	2006	2005 =100
			2003	2006	2003	2006	(mld Kč, b.c.)	v %	(mld Kč, b.c.)	v %	EU- 25	DE	SK						
ČR celkem	80	125	20,7	22,9	15,5	19,0	1 372	100,0	2 145	100,0	84,0	31,9	8,4	53,2	11,0	256,8	100,2	62	101,2
ČR bez Prahy	47	75	20,8	22,8	9,2	11,8	1 307	95,3	1 876	87,5	85,5	34,0	7,1	52,5	11,3	256,8	100,2	29	104,4
Praha	333	511	19,9	23,8	28,3	32,7	65	4,7	128	6,0	86,5	27,4	19,2	50,4	10,1	x	x	317	98,8
Středočeský	87	112	22,6	25,7	14,8	17,7	255	18,6	418	19,5	87,4	31,5	6,8	66,7	10,6	x	x	20	95,8
Jihočeský	50	66	34,1	35,1	8,6	13,5	82	5,9	93	4,4	88,8	36,9	4,5	54,1	13,6	19,1	102,2	52	101,6
Plzeňský	60	86	37,3	39,4	13,5	15,7	107	7,8	175	8,2	92,3	56,4	3,5	65,5	16,6	35,5	102,3	28	99,3
Karlovarský	35	51	30,2	31,8	14,2	19,9	43	3,1	51	2,4	90,6	64,1	3,7	27,4	12,7	37,2	102,0	133	118,2
Ústecký	74	92	26,1	29,9	6,6	9,6	93	6,8	145	6,8	87,3	38,8	6,4	28,6	10,5	45,7	100,0	20	100,4
Liberecký	37	102	20,4	20,4	6,5	7,8	66	4,8	94	4,4	79,2	40,4	4,6	50,8	13,9	6,6	101,4	57	99,9
Královéhradecký	31	47	18,8	19,1	5,7	7,5	88	6,4	90	4,2	80,1	35,8	5,6	50,1	8,9	7,2	102,7	59	102,1
Pardubický	44	69	13,2	14,2	6,2	7,0	117	8,5	154	7,2	83,3	21,2	4,1	78,4	5,9	1,0	100,0	10	110,8
Vysočina	28	65	19,5	18,5	7,8	11,8	71	5,2	92	4,3	87,1	36,2	6,5	56,8	10,4	x	x	12	100,0
Jihomoravský	46	81	18,2	20,7	11,5	14,8	115	8,4	152	7,1	79,8	22,2	9,9	49,6	15,7	54,9	105,8	33	108,0
Olomoucký	28	53	14,4	15,7	6,1	7,8	66	4,8	83	3,9	82,2	27,3	11,1	45,5	15,1	2,1	.	16	98,2
Zlínský	34	49	14,1	16,6	9,1	10,1	72	5,3	103	4,8	82,4	33,3	11,1	31,4	13,1	9,0	97,9	12	101,5
Moravskoslezský	29	65	12,0	15,4	4,7	5,3	133	9,7	225	10,5	84,9	24,9	11,8	33,2	6,2	38,5	88,2	9	104,9

¹⁾ PZI = přímé zahraniční investice.

²⁾ Jsou zahrnuty jen podniky s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji. Tržní služby = OKEČ G-K (nezahrnují mj. školství, zdravotnictví a veř. správu).

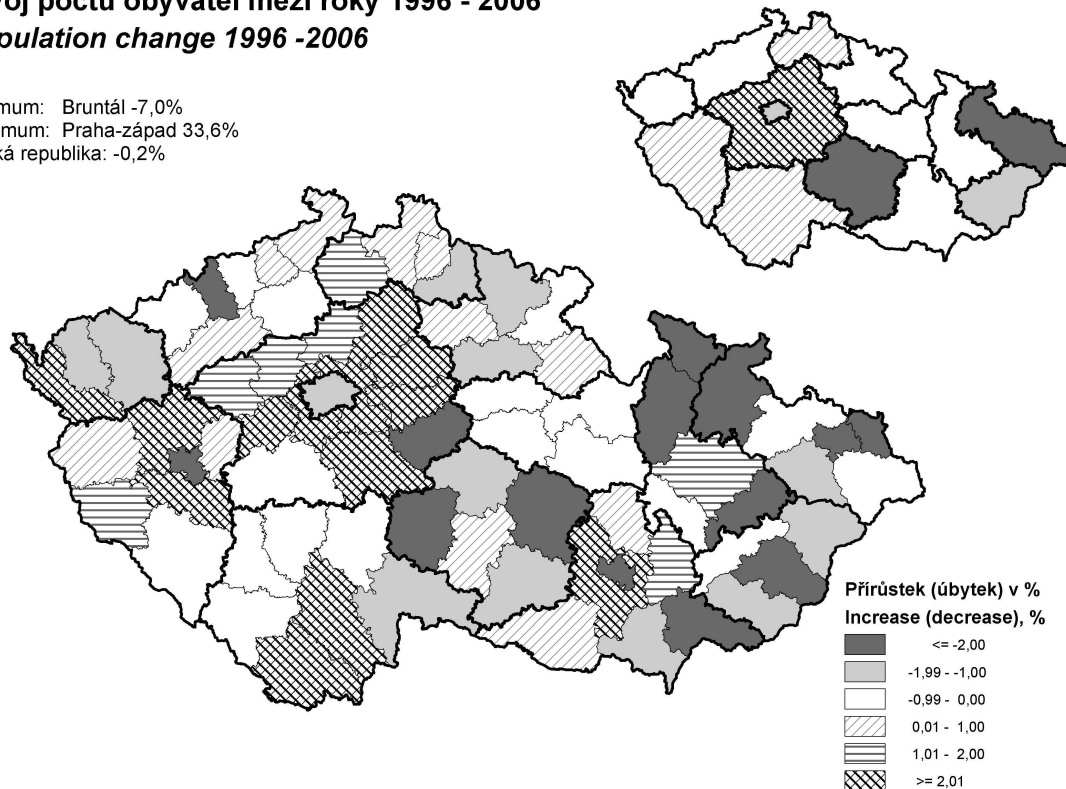
³⁾ Údaje jsou vypočteny podle kraje sídla podniku. V roce 2006 nelze část vývozu (6,6 %) územně specifikovat.

⁴⁾ Představuje součet příjezdů a výjezdů osob na hraničních přechodech na území kraje (silničních a železničních).

⁵⁾ HUZ = hromadná ubytovací zařízení.

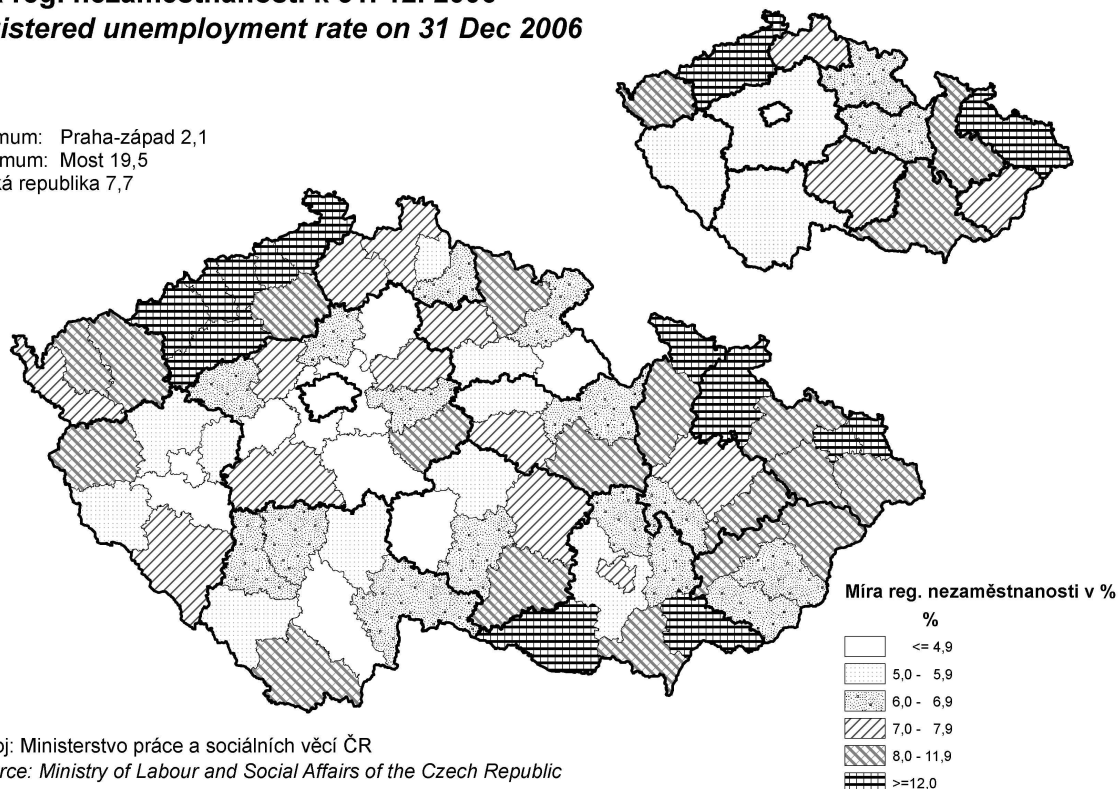
Vývoj počtu obyvatel mezi roky 1996 - 2006 Population change 1996 -2006

Minimum: Bruntál -7,0%
Maximum: Praha-západ 33,6%
Česká republika: -0,2%

Míra reg. nezaměstnanosti k 31. 12. 2006 Registered unemployment rate on 31 Dec 2006

Minimum: Praha-západ 2,1
Maximum: Most 19,5
Česká republika 7,7

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
Source: Ministry of Labour and Social Affairs of the Czech Republic